

BUJÁK

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV-2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 5
2. Buják bemutatása 7
3. Örökségünk 10
4. Eltérő karakterű településrészek Bujákon 13
 - Hagyományos falusias beépítésű területek*
 - Változó megjelenésű lfalusias területek*
 - Beépítésre nem szánt területek*
5. Építészeti útmutató 18
 - Telepítés*
 - Magasság*
 - Tetőhajlásszög*
 - Tetőforma*
 - Színek*
 - Terepalakítás*
 - Kerítések*
 - Kertek*
 - Erkélyek, tornácok*
 - Ajtók, ablakok*
 - Homlokzatképzésre*
 - Részletek*
6. Mai példák 36
7. Utcák, terek 40
8. Hirdetések, reklámtáblák 42

BEVEZETÉS

A Cserhát lankái között, festői környezetben fekszik Buják község. A Palóccország szívében meghúzódó település nemcsak gyönyörű természeti környezetéről, palóc hagyományokat őrző és bemutató gyűjteményeiről, turisztikai programjairól ismert, hanem vendégszerető lakosairól, rendezett utcáiról, takaros házairól is.

Nagy öröm számomra, hogy a falu polgármestereként figyelmükbe ajánlhatom Buják Község Településképi Arculati Kézikönyvét, és a hozzá kapcsolódó, az önkormányzat képviselő-testülete által jóváhagyott, **x/2017. y.zz.** településképi rendeletet.

Mi, bujákiak büszkék vagyunk gazdag történelmünkre, büszkén viseljük hazánk egyik legszebb népviseletét, és nagy örömmel üljük meg több évszázados ünnepeinket, miközben tudjuk, az ország egyik legszebb részén élünk.

Önkormányzatunk – más településekkel összefogva - alapvető feladatának érzi a 21. századi alapszolgáltatások fenntartását, biztosítását. Nagy hangsúlyt fektetünk emellett a civil kezdeményezések támogatására, régi hagyományaink felelevenítésére, és folyamatos fejlesztésekkel mindent megteszünk azért, hogy községünk egyre élhetőbbé váljon az itt lakók számára, az idelátogató turisták körében pedig kedvelt célpont legyen.

Ezen célok megvalósításának egyik eszköze ez a kézikönyv, mely elsősorban a házukat-portájukat átalakítók, felújítók, vagy építkezni készülők számára szeretne segítségül, útmutatóul szolgálni.

A kézikönyv első fejezeteiben bemutatásra kerülnek az épített környezetünk megőrzésre méltó értékei, azok a jellegzetességek, melyek kis falunk egyedi arcélét adják: mindazt, ami szép, arányos, emberléptékű, élő falusi környezetünket alkotja, és mindennapi életünk során jó érzéssel tölt el bennünket. A kézikönyv második fele követendő jó példák gyűjteménye, ahol fotókon, ábrákon keresztül bemutatásra kerül, hogy a felújítók, építkezők hogyan is tudják saját házuk-portájuk alakítása során a hely szellemét megőrizni, a település arculatát gazdagítani.

Őszintén remélem, hogy ez a Kézikönyv segítségül szolgál az itt élőknek és az ide költözni vágyóknak egyaránt, hogy életterüket, lakókörnyezetüket a meglévő épített örökséghez illesztve otthonossá, esztétikussá alakíthassák.

Buják, 2017 novembere.

Borbély Gábor
polgármester

BUJÁK BEMUTATÁSA

Buják község Nógrád-megye Pásztói járásában, a Cserhát déli részén, a Buják és a Virágos patak találkozásánál fekszik. Területe 5304 ha. Több külterület tartozik hozzá: Galambos-pusztá, Újkút, Szilos, Keselyrét és Hényelpusztá. A település Budapesttől 80 km-re fekszik, legközelebbi városok Pásztó és Hatvan.

A falu zárt település, zsákfalú megközelítése szilárd burkolatú úton csak Kisbágyon felől lehetséges. Zártsága a domborzati-természeti viszonyokból fakad, a falu felett helyezkedik el a Cserhát legnagyobb összefüggő erdőrésze- így a többi környező településsel csupán földúton van összeköttetése. Lakosságát tekintve (2170 fő), az aprófalvas térség legnagyobb községének számít.

Buják és környéke már a bronzkorban is lakott volt. A honfoglalásig sokféle náción megfordult a területen. Az etimológusok Buják község nevét szláv eredetű személynévből eredeztetik.

Buják vára 1303-tól, megépítésétől kezdve a 18. sz. elejéig meghatározta a falu sorsát. Egyes források szerint a falu egy időszakban (a „vár legszebb napjaiban”) a vár alatti lankásabb dombon a mai falu „felett”, a várhoz vezető földút mentén helyezkedhetett el. A vár a mai településtől északnyugatra található, szerves kapcsolat nincs az egykori királyi központ és a jelenkor település között. A vár a mai településképben nem domináns, megbújik a romokat visszahódító természeti környezetben. Az erődítést körül ölelő erdő lombkoronaegyüttese csak a vár-hegyre felkapaszkodóknak válik láthatóvá

A Buják-patak partján az Őr-hegy (340 m) melletti völgyben létesült településről már a XIV. század első feléből származó dokumentumok is említést tesznek. 1386. február 21-én keltezett az oklevél, amellyel Mária királyné Bujákot, a tartozékaival együtt, Garai Miklós nádornak adományozta. 1424. május 20-án kelt adománylevelével Zsigmond a feleségének, Borbála királynénak adományozta az erősséget és a környező birtokokat. Buják neve ebben az időszakban „castrum Buyak” alakban szerepelt az okiratokban. Egy 1438. június 9-én kelt adománylevéllel Albert király Bujákot „castrum Bwyak-ot” - Szirák, Héhalom és több más településsel együtt - Istvánnak, Báthory János fiának, az akkori országbírónak adományozta. A mohácsi csatavesztés után 1528-ban Szapolyai János király a Báthoryak hűtlensége miatt Werbőczy Istvánnak adta, de 1551-ben már ismét Báthory, ezúttal András a birtokosa az erősségnek, a területnek.

A török hódoltság idején lakói Szefernek a hatvani szandzsák helyettes emírének kellett hogy adózzanak. Az 1633-34. évi számadáskönyvekben a váci nahije községei között szerepel, csaknem elnéptelenedik. 1745-ben Mária Terézia királynő Eszterházy Pál Antalnak adományozta és a herceg Eszterházyak birtokolják Bujákot, egészen 1848-ig. 1873-ban kolera pusztít a községben.

A XIX. század közepétől Hatvani Deutsch Bernát a birtokos, akitől 1884-ben gróf Károlyi Gyula vette meg a földjét. A századforduló idején gróf Károlyi Erzsébet, gróf Pappenheim Siegfriedné volt a település legnagyobb birtokosa. Ebben az időben Nádasd- és Szamkó puszták, az Aranykút-major és Galambos-telep tartoznak még a községhez. A grófnő a vár alatt 30 szobás vadászlakot építtetett, és ő készítette a 446 méter magas Fekete-hegy (Sasbérc) csúcsán álló, négyemeletes, négyszög alaprajzú kilátótornyot is, amely vadásztanyául is szolgált.

Buják 1757-ben épült barokk római katolikus temploma homlokzat elé kilépő órapárkányos tornyú, homlokzatán a Károlyi- és a Pappenheim címerrel. A településen található Kálvária-hegy lépcsős, kőkerítéses, 1810 körül épült. Buják határának másik nevezetessége az Égidus-forrás, amelyet az erdő alján, a Selyemrét szélén találhatunk meg. Kedvelt, turistákat vonzó táborozóhely volt az üdítő vizet adó forrás, amelyet 1943-ban nyilvánítottak védetté. A bujáki forrás fölé az 1940-es években kőboltozatot emeltek.

A falu fejlődése és élete a két világháború között és után semmiben sem különbözött a megye többi, hasonló földrajzi fekvésű és adottságú településétől. 1968-tól, amikor a honvédség felépítette üdülőjét, a falu talán még zártabb lett. Ezt a zárttság a rendszerváltozással változott meg.

Buják jelenleg mintegy 2200 fő lakosságú település, ahol a turizmus fejlődésével új lehetőségek nyílnak meg az itt élők számára, hiszen úgy tartják „A világnak hét csodája van, Bujáknak nyolc”. Természeti és építészeti értékeintúl a település ismertsége a bujáki kötődésű Glatz Oszkár, Szent-Györgyi Albereten túl elsősorban néviseletének köszönhető, mely a mai napig az ünnepnapokon előkerül a szekrényekből.

ÖRÖKSÉGÜNK

Buják 4 országos védettségű műemlékkel büszkélkedhet, és területén számos régészeti lelőhely található (Hényel-pusztá, Malomoldal, Szent Mártonhegy, Tarisznyapart, Vár, Hényel-szél, Hényel-szél II. Lucernás, Buják, Kerezt-úti dűlő alja, Templomkert, Temető).

A falu központjában álló Szent Márton tiszteletére szentelt temploma Eszterházy Pál herceg kegyúr jóvoltából épült 1757-ben, Pfisterer Ferenc bujái kőművesmester kivitelezésében. Az északi homlokzatából rizalitként előrelépő középtorony alatt van kőkeretes bejárata. A hajónál keskenyebb egynes záródású szentélyhely keleti oldalán sekretye, nyugati oldalán emeletes kegyúri oratórium csatlakozik. A nyeregtetővel fedett hajó a szentélyzáródás felett kontyban végződik. Torony párkányának képszékeiben a Károlyi és a Pappenheim családok kettős címere látható. Az épületet 1791-ben, majd ismét 1902-ben felújították, az eredeti toronysisakjának újjáépítése 2014-ben történt. Templomkertjében található a keresztrefeszítés szoborcsoportjának maradványai, Mária és Szent János kőszobra kőből készült alépitményen, melyek vélhetően egykori kálváriájából másodlagos elhelyezéssel maradtak fenn.

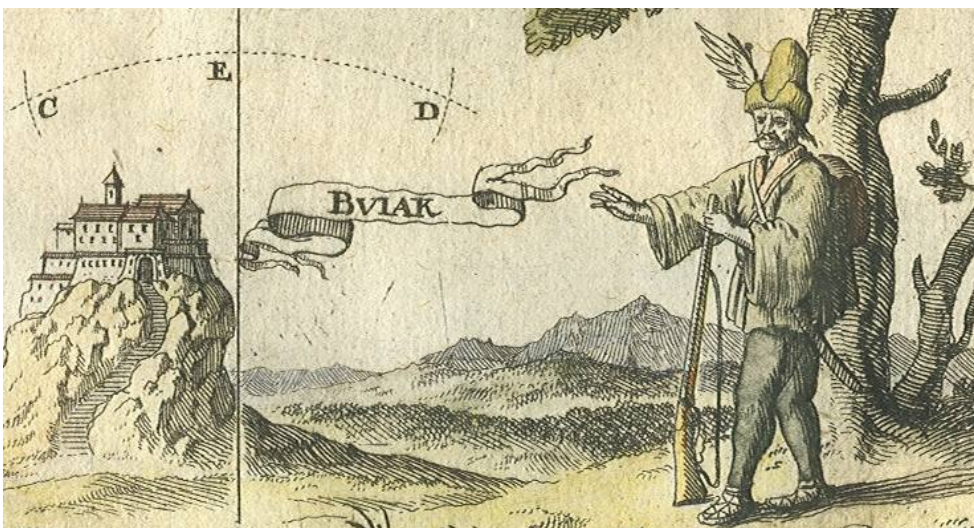

Másik jelentős szakrális műemlékei a Szent Anna kápolna és remetelak, valamint a mellettük épült Kálvária. A kápolna a falutól nyugatra elhelyezkedő Kálvária-hegyen épült késő barokk stílusban 1801-ben. Az egyhajós keletelt kápolna szabadon áll a dombon, nyugati homlokzata előtt középtorony épült, míg szentélye kosáríves záródású. A kontyolt nyeregtetővel fedett egyszerű épület fiókos dongaboltozattal készült a toronyalján sík fafödémrel. A kápolnától északra található a remetelak, mely kőkerítéssel csatlakozik a szentélyhez. A két helyiséges kis épület síkmennyezetes, melyek közül a nyugati helyiség déli falában két falfülke is található. A kálvária két évtizeddel a kápolna után, 1820-ban épült már klasszicista stílus jegyeket hordozva. Az előbbi épületek mellett álló, kőből falazott szabálytalan nyolcszög alaprajzú körítőfal emelt pódium szintet tartalmaz, melyhez kőmellvédés lépcsősor vezet egy kosáríves kapun keresztül. A stációk a körítőfal vastagságába foglalva készültek, melyket kétszárnyú vasajtók zárnak. A fallal körül zárt pódiumon belül Krisztus és a két lator szobra van a kőfeszületeken.

Buják egyik legismertebb műemléke a vár. A 13. és 16. század között, sziklás hegycsúcson kiépült szabálytalan alaprajzú vár Nógrád-megye egyik utolsó, még kutatás előtt álló vára. Legréggebbi részének a közel ovális alaprajzú felső várának kapuja a nyugati oldalon nyílik. Ezen az oldalon a palota épület falmaradványain több építési periódus is megfigyelhető. A felső várat a későbbiekben épített falszoros veszi körül, melyhez a 16. század második felében északi oldalon egy rondellát, ágyú teraszt építettek, amihez egy újabb falszoros és kapu csatlakozott. A vár 1308-ból való első említése még királyi várként szerepel, majd az ezt követő évszázadokban többször cserél gazdát a Garaiak és Báthoryiak birtokaként. Végvárként a térség meghatározó központja a török korban, 1665-ös visszafoglalása után pusztulásnak indul, ma romként él tovább.

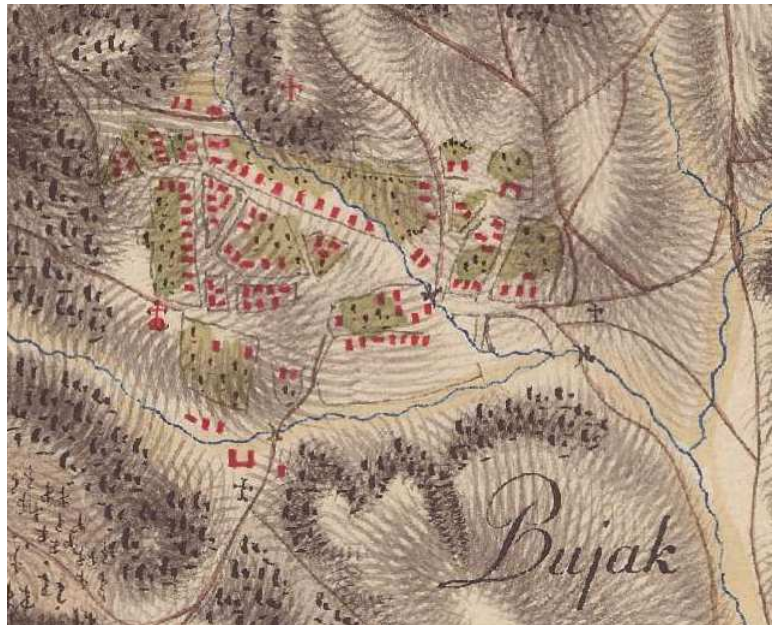

A bujái erdőségekben található Sasbérci kilátót 1920 körül építette gróf Poppenheim Szigfrid erdőtulajdonos feleségének, gróf Károlyi Erzsébetnek, Franz Zell müncheni építész tervei alapján. Szűk két évtizedig használták az emeleti részt vadászatok alkalmával. Az alsó szinten egészen az 1950-es évekig erdész család lakott, az emelet szobáit vadászatok során használták, vadász pihenőként. 1930-ban megszűnt vadászati funkciója, és az új tulajdonos, nem törődött a toronnyal. A lakatlan torony állapota lassan, de biztosan romlott, majd az Erdőgazdaság 2002-ben újjátotta fel, azóta kilátóként üzemel.

Helyijelentőségű építészeti értéke a temetőben található klasszicista stílusú kápolna, mely előtt faragott kőkereszt áll, a kereszt tövében Máriával.

Az első katonai felmérés (1768-1787) érzékletesen ábrázolja a mai településmag halmazos jellegének kialakulását. Ez a mai település szerkezetére is visszahatóan jelen van Buják faluképében is. Ezen a történelmi településrészen számos, máig megmaradt népi építészeti emlék, lakóház található, mely visszaidézi a száz évvel ezelőtti községet.

A település egykor virágzó szőlő kultúrájáról tanúskodnak a régi pincék is. Az Ady út pince sora a leglátványosabban jelenik meg a faluképben.

Buják közterein számos helyi jelentőségű szakrális emlék, kőkereszt, szobor áll. A vízi átkelőhelyek védőszentjének, Nepomuki Szent Jánosnak eredetileg festett, barokkos hatású kő szobra, igaz nem eredeti helyén a Buják patak kőboltzata mellett, de a Kossuth és Felszabadulás utcák kereszteződésében mai napig áll.

Pappenheim-oltár, képesfa a bujáki váralatti erdőszélen.

A község és határa a Cserhát-hegység déli végén terül el változó tengerszint feletti magasságú (250-400 m) domborzaton. legmagasabb pontjai a Sas-bérc (469) és a (Nagy-hegy) A település északi részére jellemző erdőterületet végig változatos lefutású eróziós völgyek tagolják, ezzel határozottan hegyvidéki jellege van a tájnak. A változatosságot keskenyvízmosások, meredekebb lejtőszakaszok jelentik. A hegyeket alkotó alapkőzet andezit, melyet rátelepedett üledékes kőzetek fednek helyenként. Ezen az alapon túlnyomórészt barna erdőtalaj található, melyen a jellemző erdőtársulások cseres-kocsánytalan tölgyes és gyertyános kocsánytalan tölgyes társulások telepedtek meg. Határában számtalan idős fa egyed található ezért is nevezik az öreg tölgyek falujának. Az erdő fajgazdak növény és állvilágot rejtnek.

A település déli részére már inkább a mezőgazdasági művelésű táblák mozaikossága a jellemző, melyet kisebb erdőfoltok, ill. a patakmedret kísérő ligetérdők, rétek tagolnak.

Buják számos természetvédelmi oltalom alatt álló területtel rendelkezik, a község területének egyrésze a Kelet-Cserhát Tájvédelmi Körzethez tartozik, ill. Natura 2000-es terület, az országos ökológiai hálózat területéhez tartoznak jelnetős kiterjedésű határrészek. A falu csaknem egésze az országos tájképvédelmi övezet része.

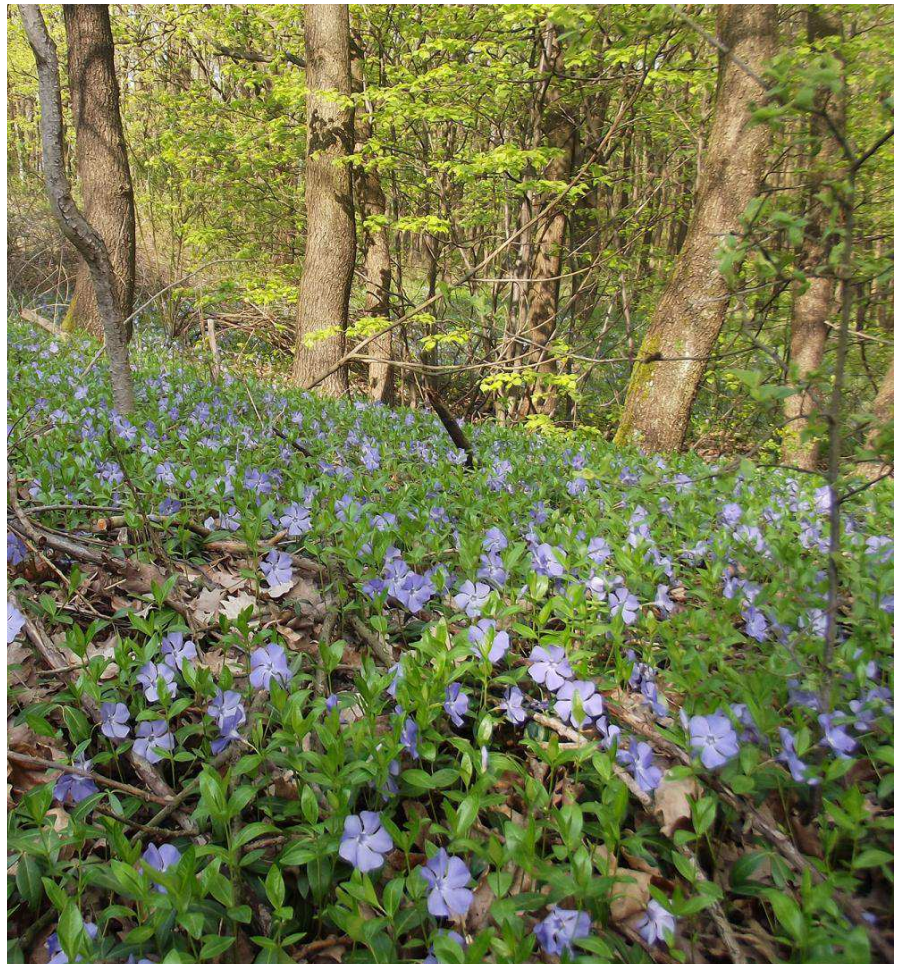

A varázslatos természeti környezet számos látnivalót kínál a kirándulók számára, úgy mint a keselyréti öreg tölgyek, bokri és ecsegi dűlőutak kereszteződésében lévő „Boszorkafa”.

De a fentebb felsorolt építészeti értékei, a Kálvária, a Sas-bérci kilátó, a várrom is erdei utakon közelíthető meg.

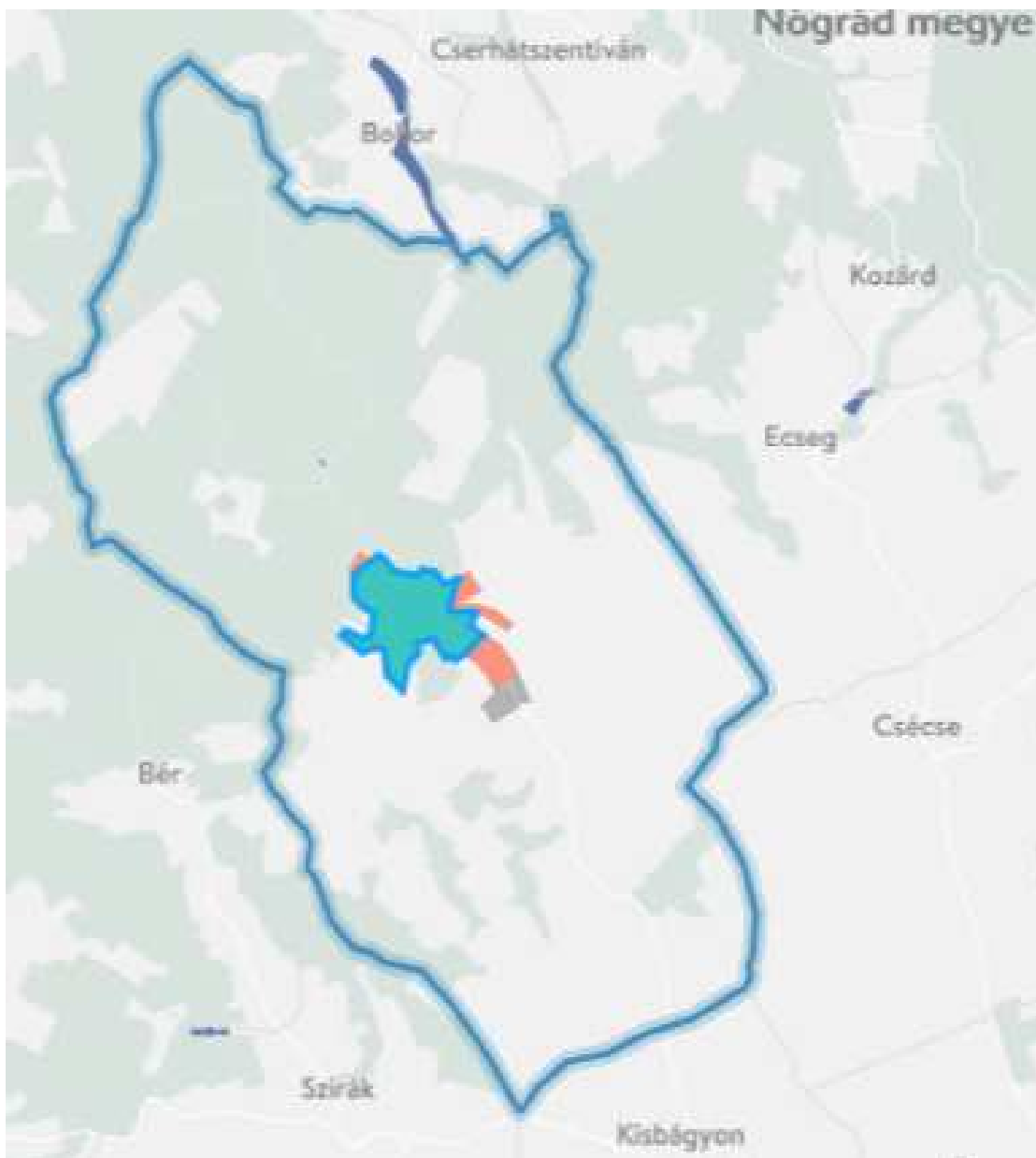
A település határa évtizedek óta kedvelt vadászati terület, melynek évszázados hagyományai az egykori birtokosok vadászszenvedéyléig nyúlik vissza.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Eltérő karakterű települési területek lehatárolására, a településkép, arculati jellemzők és település karakter bemutatásával.

Buják teljes területét bemutató térkép

Hagyományos beépítésű falusias területek

Változó megjelenésű falusias területek

Változó megjelenésű gazdasági területek

Beépítésre nem szánt területek

HAGYOMÁNYOS BEÉPÍTÉSŰ FALUSIAS TERÜLETEK

Buják csak nem teljes területe hagyományos beépítésű falusias terület, ahol egy-egy utca szakasz jobban megőrizte az eredeti falusi karaktert adó földszintes, kőkerítéssel körbevett porták képét, míg vannak más utcarészek is, melyekbe újabb kori beépítések az 1960-as évektől kezdődően átalakították a települést. Egységes építészeti együttesek csak néhány házból képződnek, sokkal inkább jellemző a változó korú épületek vibráló megjelenése a hagyományos utcaszerkezetet megőrző, vagy tovább építő helyenként halmazos jelleget mutató településszerkezetben. A középkori falumag helyén lévő József Attila, Ady, Táncsics, Május 1. utcák szerekazete, térfalai mutatják leginkább az egykori falu megjelenéséhez hozzátartozó domboldali megtelepülést, míg a völgyekbe települt utcák követik a vízfolyás, árok vonalát.

A beépítésre vonatkozóan ezeken a területeken az oldalhatáron álló beépítés a legjellemzőbb. Az épületek jobbára az utcavonalra épületek, de a tágasabb utcák esetében, úgy mint a Kossuth úton, Felszabadulás úton, Damjanich úton, Zalka Máté úton változatos méretű előkertek is kialakultak a beépítésben.

A főbb közlekedési utak mentén jól érzékelhető az házak újkori rendjének megtartása is, még is az utcák elhelyezkedésének domborzatot követő szabálytalansága adja a falu festőies megjelenését.

A Kossuth utca különböző pontjain jelennek meg a település középületei, úgy mint a művelődési ház, polgármesteri hivatal, iskola, templom.

A területen szinte kivétel nélkül magastetővel készültek az épületek építési koruktól függően változatos tetőidommal és épület szélességekkel. Elszórtan többhelyen találkozhatunk palóckontyos tetőkkel, majd őket időben a sátor tetős házak követik, de néhány beépítésnél már az újabb szokások szerinti összetett tetők is épültek.

Az építési koruktól adódóan a házak szerkezetei is változatosak, még régebben a helyben bányászott kő és előállított vályog a jellemző építési anyag, az 1960-as évektől épült házak már téglá épületek. Ez a változó építési szokás kihat az épületek megjelenésére is, eltűnnek idővel az oromfalak, a házak nyers kőfelületei, vakolt festett felületekké válnak.

VÁLTOZÓ MEGJELENÉSŰ FALUSIAS TERÜLETEK

Ezek azok a lakóterületek, melyek a program szerű telekosztások következtében keletkeztek az 1970-évektől. Épület állományuk közel egyidős, telekhasználatuk, beépítésük túlmutat a hagyományos faluképen. A Ságvári út, Szabadság út, Kossuth utca déli vége, Alkotmány út, Arany János út, Ifjúság út, Lakótelep egységesen új beépítésekkel valósult meg, szabályos az utcára merőleges telekszerkezettel. A házak kivétel nélkül előkerttel épültek az utcákban, a telekhasználatra egyreinkább nem jellemző a háztáji gazdálkodás.

Az épületek itt is magastetősek, de megnövekedett színtszámmal szolgálják ki az igényeket. A tetőtérbeépítés mellett megjelennek a kétszintes épületek is.

A korszerűbb szerkezetekkel épült házak homlokzatán egyeduralgok a nagyméretű nyílászárók, ezek az utcák már nem hasonulnak a helyi építészeti hagyományokhoz, új az egyedi és típustervek világának kevert változatával reprezentálják a változó falu, változó társadalmi háttérének építészetét.

VÁLTOZÓ MEGJELENÉSŰ GAZDASÁGI TERÜLETEK

A településről dél felől megérkezve találkozhatunk az egykori erdőgazdasági és Tsz telepek átalakuló képével. A korábbi épület állomány hasznosításával és bővítésével alakultak ki itt helyi vállalkozások székhelyei, melyek ma is mezőgazdasági, erdőgazdasági tevékenységeknek adnak helyet. A terület építészeti megjelenése nagyon változó. A sokféle anyagi háttérrel rendelkező tulajdonos egyenlőre a szükség építészetének kötöttségeivel igyekszik fejleszteni. A terület karaktere azért fontos számunkra, mert a zsáktelepülésként is élő Buják megközelítésében ez az hely ami először ad képet a faluról. Hasonlóan van ez a szintén Bujákhoz tartozó Hényel-pusztá megjelenéséről is. Az egykori Tsz-major területén inkább csak lakóházak maradtak, melyek főútról való megjelenése domináns képet mutat ha a településfelé haladunk Kisbágyon felől.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A falut körülvevő táj a település egyik legnagyobb értéke. A lakott területet körülvevő beépítettlen természeti környezet meghatározó elemei a nagyterjedésű erdőségek, a délebbi részeken jellemző mezőgazdasági művelésű táblák, valamint a patak völgyeket kísérő rétek és a dombháton kiterjedő erdő foltok.

Az erdőszűrt részek és művelt mezőgazdasági területeken és azok határán a vadászati tevékenységet kiszolgáló pontszerűen elhelyezett erdei építmények, vadászlesek, vadetetői találhatóak, valamint a helyek között megbúvó egykori tanyavilág emlékét őrző vadászházak Sziloson, Kesely-réten.

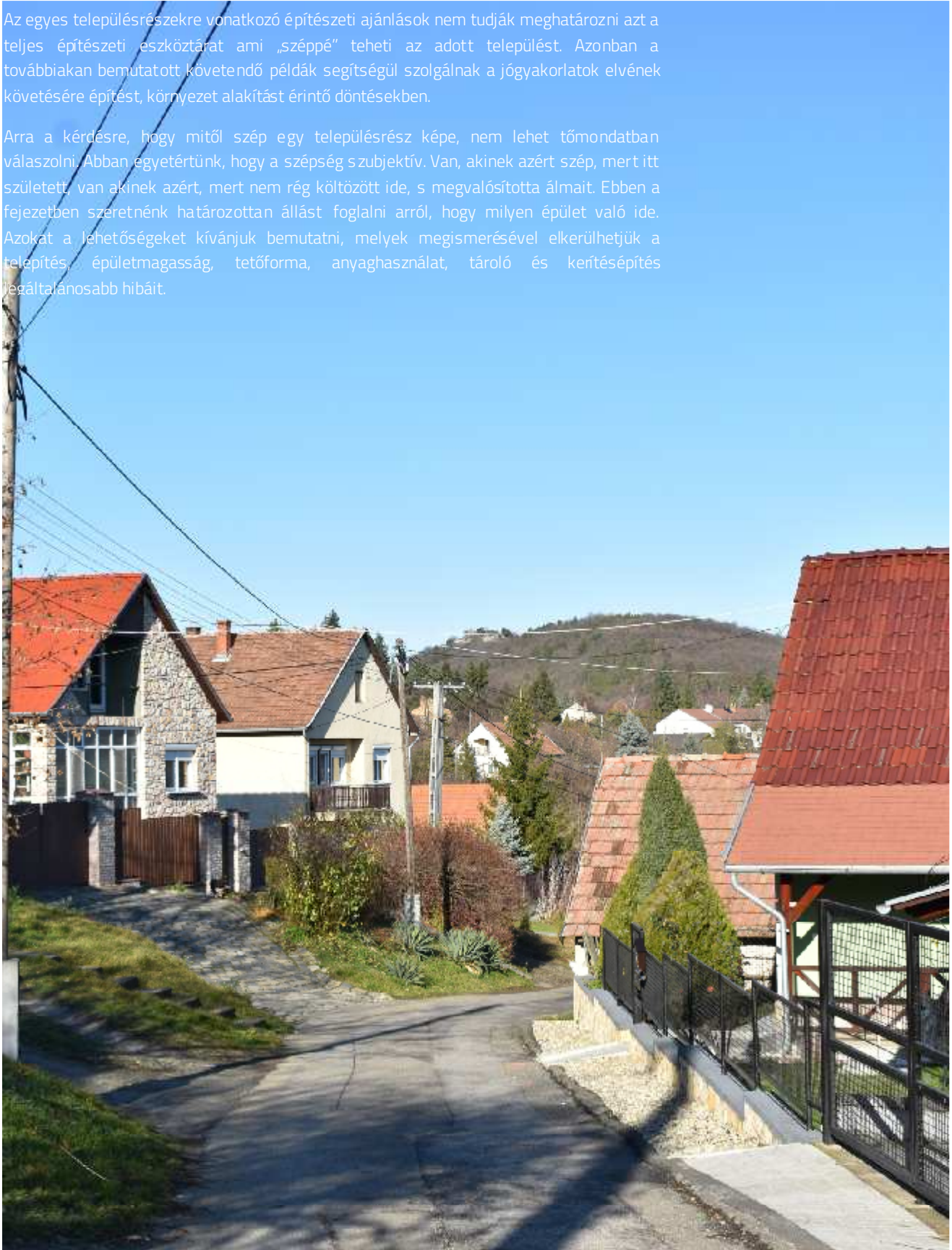
A beépítésre nem szánt területek tájképvédelmi övezetét, természetvédelmi területét a vonatkozó előírásoknak megfelelően kell kezelni, hogy a jövő nemzedék is maradéktalanul élvezhesse Buják festői környezetét.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Az egyes településrészekre vonatkozó építészeti ajánlások nem tudják meghatározni azt a teljes építészeti eszköztárat ami „széppé” teheti az adott települést. Azonban a továbbiakban bemutatott követendő példák segítségével szolgálnak a jógyakorlatok elvének követésére építést, környezet alakítást érintő döntésekben.

Arra a kérdésre, hogy mitől szép egy településrész képe, nem lehet tömönlatban válaszolni. Abban egyetértünk, hogy a szépség s szubjektív. Van, akinek azért szép, mert itt született, van akinek azért, mert nem rég költözött ide, s megvalósította álmait. Ebben a fejezetben szeretnénk határozottan állást foglalni arról, hogy milyen épület való ide. Azokat a lehetőségeket kívánjuk bemutatni, melyek megismerésével elkerülhetjük a telepítés, épületmagasság, tetőforma, anyaghasználat, tároló és kerítésépítés legáltalánosabb hibáit.

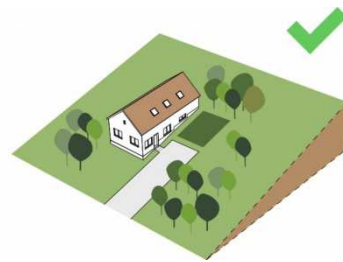
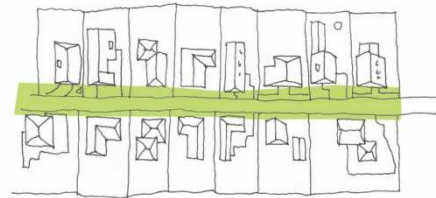
Hagyományos beépítésű falusias területek

TELEPÍTÉS, TEREPAKÍTÁS

Ezeken a területeken a lakóházak többsége az oldalhatárra lett építve az utcára merőleges, vagy párhuzamos nyeregtetővel. Azonban helyenként a melléképületek elhelyezése és az utcafronti kerítésfal zárt sorú jelleget is kölcsönözhet az utcaképben.

A falusias megjelenésű utca, az útra merőleges, jellemzően fésűs beépítésű telekszerkezet, a beépítés ritmusának megőrzése csak úgy lehetséges, ha figyelembe vesszük a telek környezetének jellemző tulajdonságait. Az új épületek elhelyezésénél, vagy meglévő épület bővítésénél mindig fontos, hogy az utca épületekkel meghatározott térfalát, építési vonalát nem bontsuk meg. Lényeges cél a tervezett épület elhelyezésénél, hogy a házak sorában ne űrt képezzünk, hanem folytassuk a „sormintát”, lépünk a megüresedett helyre. Az évszázadok alatt kialakult rendet építsük tovább. Ez azonban azt is jelenti, hogy a történeti okok miatt korábban mély előkettel megvalósított épületeknél az eredeti építési helyet tartsuk meg.

Lejtős területen a domborzati viszonyokat ne hagyjuk figyelmen kívül, a vízelvezetésnél gondot okozó tereprendezést ne végezzünk.

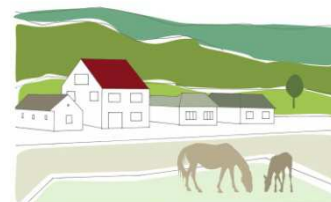

MAGASSÁG

Ezen a hagyományos beépítési területen is az épületek magassága az építés idejétől függően jelentősen eltér egymástól. Az utóbbi ötven évben épült lakóépületek magasabbak az előző 150 évben épülteknél.

Mivel a területen többféle épületmagasság és tetőforma is megjelenik ezért elsősorban a szomszédaink magasságához idomuljunk. Arányosan tarsunk tiszteletben környezetünket és törekedjünk a földszintes épületek esetében is az illeszkedésre. Amennyiben a téréngyünk egyszinten nem megvalósítható, akkor még mindig lehetséges tetőtérben is elhelyezni a szükséges helyiségeket.

A falu legmagasabb épülete a templom, ezt a gondolatot mindig megfontolva szemelött tartuk a környezetünk épületmagasságaihoz való alkalmazkodást és ne építsük túl se a szomszédot, se a templomot.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Ezen a területen a történelmileg kialakult épületekhez hasonló hasonló hajlásszögű tetőket ajánlunk. Jellemzően a 35-42 fokos hajlásszögű tetők illeszkednek ebbe a körzetbe. A néhány éve oly divatosá vált mediterrán vagy alpesi tetőforma egyáltalán nem illik ide.

A környezetünkhöz való illeszkedés megkívánja, hogy mi is folytassuk az egyszerűség hagyományát is. A közel azonos hajlásszögű tetők ritmusa mind az utcaképben, mind a települést távolról szemlélve, nyugodtságot, rendet sugall az emberben. A hagyományos falusi építészetben nem jellemő a kirívó, egyénieskedő formák megvalósítása, hiszen a tetők meredekségében is azért követjük egymást, hogy hasonló fedőanyag kerüljön rájuk, így elősegítve az egységes megjelenést.

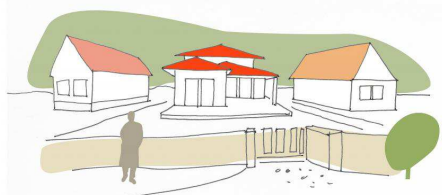
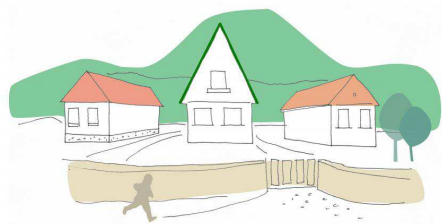
TETŐFORMA

A lakóházak tetőformája is sok esetben megváltozott az elmúlt évtizedekben itt is, de még ma is több a hagyományos egyszerű nyeregtető, palóckonytos nyeregtető van a területen, természetesen újabb sáttortetős házakkal együtt.

Az új házak építésénél, a meglévő házak felújításánál elvárjuk, hogy a szomszédos házak tetőformájához igazodjon az építtető. Az ugyanis nem szépíti a faluképét, ha két sáttortetős ház közé új nyeregtetős ház kerül, vagy fordítva, csak azért, hogy eleget tegyen az utcára vonatkozó településképi követelménynek.

Ha az építéssel érintett telek körül már kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, akkor oda ne tördelt, sáttortető formájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló egyszerű nyeregtetővel fedett ház.

Tehát a legfőbb szabály a környezetünkhöz való igazodás ismét.

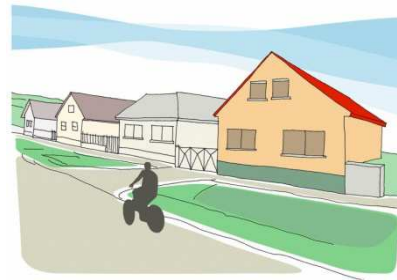
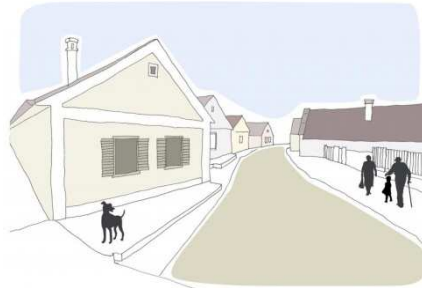
ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEZÉS

A falu nagy részének házait a hagyományos anyaghasználat jellemzi. A tömör hatású lábazaton vakolt, festett falak nyugszanak, melyeket lefed a cserépfedésű tető. Ez az alapképlet, minden ház hármastagolása. Ezt a szerkezeti és anyaghasználati szabályt tartjuk be. A súlyosabb hatású anyagok mindig a földre támszkodjanak vizuálisan és az égfelé emelkedve könnyebb legyen az ház homlokzata is felületi megjelenésében, színében is.

A természetes anyagból (kő, fa, cserép) készülő részek felülete akkor a legszebb, ha megtartja természetes színét, s csupán tartósságát növelő szintelen kezelést kap. Kőfalak, lábazatok építésére használjunk a közelben fellelhető helyi követ, kerüljük a tapétaszerűen ragasztott felületek kialakítását.

Itt is leggyakoribb a világos természetes színű (festett) fal. Falusias környezetben minden élénk megjelenésű anyag használata kirívóan hat a visszafogottabb környezetéhez képest, merjünk bátran újra felhasználni régi, patinás felületű anyagokat régi házak felújításánál, ezek jobban illeszkednek a meglévő utcaképhez.

Bár a településképet nem rontja a színvilág változatossága, de fontos, hogy a különböző árnyalatok a meleg színek skálájában maradjanak, kerüljük a rikító színek használatát.

KERÍTÉSEK

A település a házakhoz hasonlóan a kerítések kialakítása is változatos az építési idejüktől, a domborzati viszonyoktól, a tulajdonos anyagi lehetőségétől függően.

Több utcában jellemző a tömör kerítésfalban képzett kapunyílással kialakított kerítés, nagyméretű kövekkel, rusztikus megjelenéssel, fedkő lezárással, máshol egyszerű fa lécc kerítés található alacsony lábazattal.

A meglévő kerítés falak megőrzése és felületi megjelenésüknek megtartása rendkívül fontos a falu arculatát illetően. Új kerítés építésének, válaszuk valamilyen helyben szokásos hagyományos megjelenésű kerítést és arról vegyünk mintát.

Az áttört hatású felépítmény lehet fából is, de ez esteben is törekedjünk az egyszerűsége és tartósságra is, hiszen erre is találunk példát a településen.

Tömör, palánk szerű kerítéseket nem javasunk építeni, ha igényünk van a belátást gátló zárásra, ültessünk sövényt kerítésünk mögé.

KERTEK

Egy falusi kert, a ház után a porta második arca. A telek klasszikus hármastagoltsága több helyen megfigyelhető és követendő példaként is követhető. Az épület előtti díszkertben számos helyen gondozott virágágyások, örökzöld dísznövények vannak, ezek ápoltsága elsődlegesen meghatározza az utcaképet. Az épületek melletti oldalkertek már változatosabb megjelenéssel bírhatnak, hiszen a tulajdonosok életvitelét nagyban meghatározza ezek funkcióit is. Ezek a kerteszek lehetnek díszkertek, pihenőkertek, vagy akár haszonkertek is. Az ingatlanok hátsó kertjei megintcsak az életviteltől függően lehetnek változatosak, bár a falusias környezetben a házkörüli termelés céljára lehetne leginkább használni. Az egyes kerteszekbe telepítendő növényzet kiválasztásánál legyünk figyelemmel a helyi sajtátosságokra, válasszunk a területre jellemző őshonos növényfajtákat. Kerüljük az allergén, iváztató jellegű dísznövények kiültetését, gondoljunk családunkra és a környezetünkben élőkre egyaránt. A közterületről jól látható kerteszekben ültessünk virágos növényeket, példát véve a hagyományos falusias portákról, hiszen szemétyönörködtesítő látvány az utcáról egy állandóan vizülő virágos kert. Ne válasszuk a nyírt gyeptuja bokrok egyhangúságát. A virágágyásokat virágzó, illatozó gyógynövényágyásokkal is egészítsük ki, így még a család fűszere és teaigénye is kielégíthető.

TORNÁCOK

A falusias beépítés eredeti házáinak jellegzetes része a tornác, erre Bujákon is sok szép példát találhatunk.

A tornácok jól használható átmenetet képeznek a belső és külső terek között.

A nap járásával változó árnyékoltságú átmeneti tér védelmet biztosít a mögötte lévő homlokzatnak, nyílászáróknak és egyúttal kiegészíti is a ház zárt tereinek funkciót. Egy tornác sok mindenre használható, ideiglenes esőbiztos tárolásra, a nappali terek bővülete is lehet, előtető a bejárat előtt, pihenő tér a kánikulában. Ezért fontos, hogy megőrizzük nyitottságát, átjárhatóságát: ez az összekötő kapocs ház és kert között, ami minden falusi, vidéki porta hasznos része. Gondoljuk erre, ha meglévő öregházunk felújítását tervezzük, vagy új épület építésénél, a hagyományos forma és tér képzés ma sem avult el funkcionálisan sem.

Fedésük tartóoszlopai anyaga igen változatos, láthatunk fából, téglából készítettet is. Leggyakoribb a ház falazatával azonos anyagból, azonos felületképzéssel készült tornácoszlop. A tornácok utca felőli nyílása maradjon nyitott, ha nem is használják, legfeljebb korláttal vagy farúccsal jelezve a bejárat megváltozását.

AJTÓK, ABLAKOK

Egy-egy ház megjelenése jelentősen függ a homlokzati nyílászárók milyenségétől is.

A hanyományos népi lakóházon nyílászáró arányok mindig álló formátumúak, megnyújtott magasságukkal esztétikusan illeszkedtek a homlokzathoz, ez igaz a bejárati ajtókra is. Halápon szép példákat találunk a stílusos ablakok és ablakkeretezések megoldásaira. Felújítás, átalakítás esetén ne dobjuk ki ezeket a nyílászárókat, újítsuk fel, üvegezésüket pótoljuk és ha menthetetlen gyártunk újat a régi mintájára.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A faluban a hagyományos és egyben természetes anyagok használata, felületi megjelenése jellemző. Kő, téglalábazat, vakolt, festett fal, régi házakon fa oromzatok, zömmel cserépfedés, elvétve rombuszpala van az épületeken.

A vakolt homlokzatok színezésénél kerüljük a rikító, a környezetükből kihívóan megjelenő színek használatát. A természetben is megjelenő visszafogott színezés mellett a felületek részletgazdag kialakítása teremt jó összhangot az épületeinken. Műanyaghatású, csillogó felületek alkalmazását kerüljük, ezek idegen zárványként jelennek meg a hagyományos falusias környezetben.

A tetők cserépfedése javasolt, fém anyagú fedéseket csak korcolt lemezfedésként használjuk, az ipari hatású táblás fedések utcai megjelenése idegen a terület építészeti környezetében.

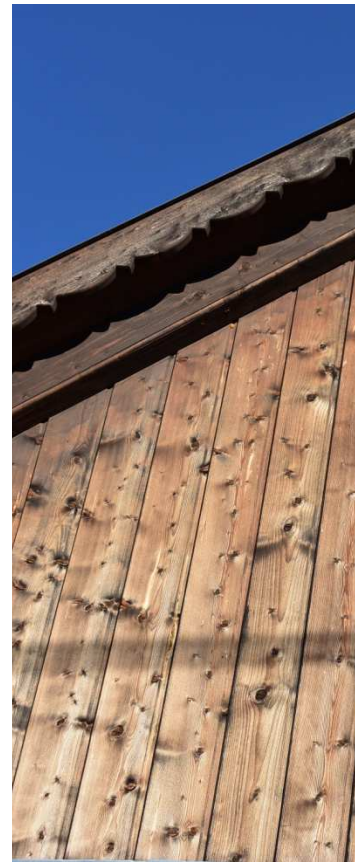
Amikor meglévő épületünket utólagosan hőszigeteljük, a homlokzatra kerülő hőszigetelés esetén őrizzük meg a ház eredeti vonásait, ne tűnjenek el a vakolatdíszek, a természetes megjelenésű kő, téglafelületek. Kerüljük a túlzó, giccsbe hajló ablakkeretezéseket, utólagos rátét díszítőelemeket. Ablakcsere esetén is gondoljunk arra, hogy a régi épületek esetén továbbra is a faszervezetű nyílászárók illenek hozzá. Új homlokzatképzésnél kerüljük a monoton hatású, csemeszerűen ragasztott kőutánzatok készítését.

Napkollektor és napelem elhelyezésénél az utcakép védelme érdekében az épület hátsókerti, udvari tetőfelületeit használjuk, lehetőleg egy tömbben jelenjenek meg a házon.

Klímaberendezések kültéri egységeit ne helyezük utcafrontra, keressünk számukra kevésbé hangszűlyos, védettebb, akár növényzettel takart helyet.

A riasztóberendezések külső egységének megjelenése szintén kényes lehet a főhomlokzaton. Itt is érvényes az a szabály, hogy az észlelési lehetőségeket nem rontva, de mégis finomhangolva a látványt, szerencsésebb az oldalhomlokzatra tenni az egységet.

A parabolaantennák látványa nem az utcaképbe való, ezért javasoljuk az utcai homlokzattól távolabb, esetleg melléképületen elhelyezni őket, takarásban. Házonkon ne ezek a műszaki berendezések legyenek a legdominánsabbak.

RÉSZLETEK

A községünk, az utcánk tele van azokkal a sokszor észrevételenül ott lévő részletekkel, melyek visszatükrözik az itt élők gondosságát, érzékenységét. Így van ez az épületeinkkel is. Az építómesterek tudása, kreativitása, arány- és szépérzéke hozta létre azt a sok „mélázó pillanatot” egy házon, vagy akár egy kerítésen, ami kerek-egésszé teszi a művet.

Vegyük észre ezeket a részleteket, melyek gazdagítanak egy-egy nagy homlokzatfelületet, érdekessé tesznek egy kerítés oszlopot.

Őrizzük meg környezetünk tovább építésénél, házfelújításnál ezeket a kidolgozott vakolathímeket, kőfaragványokat, ácsolt pince ajtókat, kőfalakat.

Melléképületek, kútházak, pincék

Egy igazi falusias porta nem nélkülözi az élethez, gazdálkodáshoz szükséges kiegészítő építményeket. Bár napjainkban a háztáji gazdálkodás gyakorlata sajnos visszaszorulóban van, azért mégis épülnek a lakóépületek mellett tároló, szabadidős épületek esetleg újabban kemencék is. Ezeknek a kiegészítő építményeknek a megvalósítása során elsősorban kövessük a környezetünkben kialakult telepítési szabályokat, hogy a szomszédjainkat ne zavarjuk. Vegyünk mintát elődeink hagyományos építési gyakorlatából, anyaghasználatban, célszerűségben, egyszerűségben kövessük őket. Teremtsünk összhangot a lakóépület és melléképület megjelenése között színhasználatban, homlokzati megjelenésben.

Változó megjelenésű falusias területek

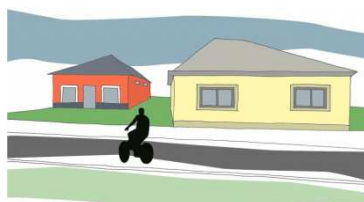
TELEPÍTÉS, TÖMEGFORMA, ANYAGHASZNÁLAT, HOMLOKZATKÉPZÉS

Ezek a területek is az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, földszintes, magastetős épületekkel. Ezt a kialakult rendet a még foghíjas telkek beépítésénél is vegyük figyelembe. A házat az utcától a többi épülettel egy vonalba, előkerttel építsük. Ezen a területen jellemzőbb a sátortető alkalmazása, de azért van nyeregtetős ház is. Az oromfalas megjelenés itt utcánként változóan jellemző. A tetőhajlásszög esetében igazodjunk környezetünkhöz, túl alacsony, vagy túl meredek tetőszögek idegenként hatnak ebben a közegben is. Természetesen igényes építészeti formaalakítással bármilyen tető készülhet, de annak indokoltságát esztétikailag is át kell gondolnunk.

Mivel az épületek az utcával egykorúak ezért ezek homlokzati tagoltsága, nyílászárók is építési korukat tükrözik, ez azt jelenti, hogy nem kizárólagos elvárás az álló formátumú nyílászáró. Nagyméretű nyílászárókat inkább a funkcionális követelményeknek megfelelően az udvari homlokzatokra helyezzünk.

Itt sem javasoljuk a természetestől eltérő hatású felületek, élénk színek alkalmazását. A lábazatképzésnél használjunk kő, téglalburkolatokat, a homlokzatvakolatok lehetőleg világos színekkel készüljenek, a tetőfedésnek leginkább cserépfedés illik az utcába.

Az utcai kerítés mindenképpen áttört hatású legyen, időtálló anyagból, visszafogott színezéssel.

Beépítésre nem szánt területek

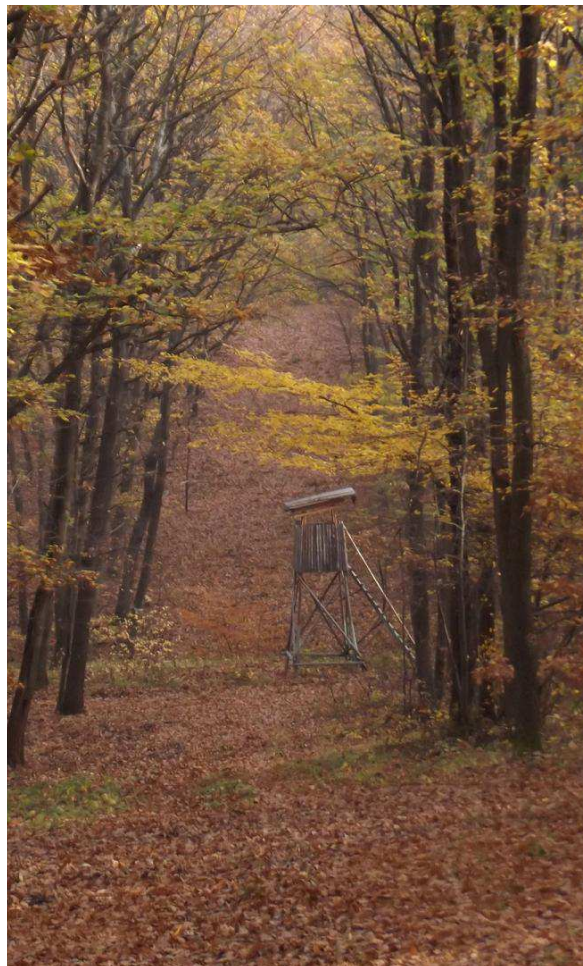
A határban változó intenzitással, de mindig is megjelent az építés igénye, mely elsősorban gazdasági célokat, ill. manapság egyre gyakrabban turisztikai célokat szolgál.

A külterületet nem beépítésre szánjuk, hanem sok szempontrendszeren nyugvó gazdálkodásra, ezért a benne létrehozott gazdálkodás segítő épületeinkre is legyen igaz a gazdálkodó építészet fogalma, ahol nem csak az építetű, hanem a természet erőforrásaival is jól sáfarkodunk. A tájat nem átalakítjuk, hanem csak kiegészítjük az igényeköl fakadó létesítményekkel.

Ezek az épületek a funkcionális elvárásaik mellett a tájba illesztés követelményének is meg kell feleljenek. Vizuális környezetvédelemnek is nevezhető az a törekvés, amikor ezeknek a külterületi létesítményeknek (állattartó, tároló mezőgazdasági, erdőgazdasági épületek, tanyaházak, vadászházak, tanösvények építményei) a megvalósítása után sem sérül a tájkép feltárulkozása.

A jellemzően az erdő-, mezőgazdaság szolgáltatóban álló épületeknél mindig ügyeljünk a domborzati viszonyoknak megfelelő telepítésre, lehetőleg rétegvonal irányban illesszük bele a környezetükbe az új épületeket. Figyeljük meg és alkalmazzuk a már bevált hagyományos tömegformákat és arányokat. Gazdaságossági szempontok betartása mellett is gondolkodjunk természetes építőanyagok használatában, mert ezek jobban idomulnak az őket körülvevő természeti tájhoz. Kerüljük a távolról is rikító színek, csillogó felületek megvalósítását, gondoljunk az embert körülvevő állatvilágra is, az emberi tervékenység zavaró hatását a visszafogott színválasztással, anyaghasználattal mérsékelhetjük.

Építményeink tájba illesztését jelentősen segíthetik az azok körül létesített takaró növényzetek, fa és cserje sávok, esetleg kúszó növényzettel befuttatott homlokzatok. A növénytelepítéseknel használjunk őshonos fajtákat, invazív jellegű, allergén növényzet ültetését kerüljük.

MAI PÉLDÁK

Akkor lesz szervesen fejlődő egy település, ha az építés hagyománya tovább él. Ez nem csak formai jegyeket jelent, hanem elsősorban egy viselkedési formát, mely az adott utca, falurész már ott álló házához viszonyul.

A jó példaként bemutatott mai épületek nem csak az utcaképben arányosak, de építési programjukban is takarékosak, nem növik túl a szomszédot és egységben gondolkodva, azonos műszaki és építészeti idénnyel készülnek el.

A jelen építészete meghatározza falu jövőjét, ez akkor is igaz, ha a meglévő épületállomány felújításában, hasznosításában kell gondolkodnunk. Az építkezést kicsiben kell elkezdni, a részleteiben művesen megvalósított épületekből lesz vonzó településkép.

A bemutatott házak tágabb kitekintéssel kerültek a kézikönyvbe, nem csak bujáki, hanem a térségben található épületek fénykép illusztrációi.

Az egykori plébánia épület rekonstrukciója, ahol az anyaghasználat a tömegformálás követi a hagyományt, de kortárs módon nem másolja a régijt.

Hagyományokat tisztelő
kortárs módon
megfogalmazott közösségi
épület. Az épület félig támfal,
félig oromfalas hagyományos
hosszú ház.

Egy mai tornác.

UTCÁK, TEREK

A településen jellemző, hogy az utcatorkokat sajátos teresedéseket hoztak létre, ezek a térbővületek az utóbbi időben a falura jellemző személy, vagy esemény emlékére köztéri alkotásokkal gazdagodnak.

Trianon emlékmű a Felszabdulás utca elején.

Iránytű a Petőfi utcánál.

Hősiemlékmű a templom előtti téren.

A felszabdulás utaképe is jól példázza a sokféleség jelenlétét a bujáki utcákon.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Hirdető- és reklámtáblák elhelyezésénél fontos szempont, hogy helyi szolgáltatásokat és termékeket jelenítsen meg. A multinacionális cégek hirdetése nem egy kis faluba valók.

A reklám egyen a reklámozó arca is, ezért fontos, hogy a közterületen megjelenő arculat igényes legyen mind grafikai tervében, mind anyaghasználatában. A településre látogató számára vonzó ha a reklámtábla hordozza magában a Bujákra jellemző palóc identitást, legyen helyi íze a cégérnek is.

A kihelyezett hirdetőtáblák, cégfeliratok, intézményi feliratok, emléktáblák legyenek a házhoz illő, egyedi tervezésűek, melyek megvalósításához hozzáértő szakember segítségét vegyükk igénybe.

A táblák mérete, alakja igazodjon a hozdó felülethez, az épülethez. A figyelemfelkeltési igényünket fejezzük ki mértékletesen és igényesen. Az anyagválasztásnál mindig gondoljunk az időtállóságra is, hiszen a legtöbb hirdető felület kültéren kerül elhelyezésre. Mívesen kidolgozott és ötletes üzletfeliratot, cégért készíttessünk, kerüljük a villódzó, harsány reklámtáblákat.

A községi programok hirdetőjének jó ötlet a helyi anyagokból igényesen összeállított falusi zsánerkép, szalma bábu, ami átadja a rendezvény üzenetét, hangulatát.

A turisztikai célú információs és irányító táblák kihelyezésénél mindig gondoljunk a tájékoztatás, útbaigazítás egyértelműségének és aktualitásának fontosságára.

Vidéken vagyunk, a hirdetés is legyen egyszerű, egyértelmű, stílusos.

IMPRESSZUM

BUJÁK KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

BUJÁK honlapcíme: www.bujak.hu

Buják emailcíme: bujak@globonet.hu

Buják postai címe: 3047 Buják, Kossuth út 9.

Telefon: +36-32-488-488

Polgármester: Borbély Gábor

polgármester emailcíme: info@cserhatalap.hu

Főépítész: Kenyeres István

főépítész emailcíme: kenyeres.istvan8@chello.hu

SZERKESZTETTE: Kovács Miklós/Kovaterv kft.

SZÖVEG: Borbély Gábor, Kovács Miklós

FOTÓ: Kovács Miklós, Buják Ikszt, Farkas Károly

GRAFIKAI TERVEZÉS : Kovács Miklós

Buják, 2017.

